

Литвиненко О. О. Проблеми перекладу залізничної термінології / О. О. Литвиненко, О. О. Кушнір // Гуманітарна складова у світлі сучасних освітніх парадигм, Матеріали Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Х.: НФаУ, 2016. – С. 161–164.

Кушнір О.О., Литвиненко О.О.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЗАЛІЗНИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Вивченню термінів у сучасній лінгвістиці приділяється дуже багато уваги. Практично немає терміносистем, до яких би не зверталися в своїх дослідженнях українські мовознавці. Так, серед науковців, які приділяли увагу вивченню залізничної термінології, слід відзначити Ледяєву С. Д., Ватулю Л.П., Фоменка В.С., Звягіну О.І., Руденко Т.І., Мосьпан О.П. Однак неможливо одразу охопити все, тому багато питань все ще залишаються відкритими.

Останнім часом усе більшого значення набувають міжнародні наукові й навчальні зв'язки, студенти прагнуть вчитися за кордоном чи отримувати дипломи декількох країн одночасно, науковці проходять стажування в інших країнах, друкують статті в іноземних виданнях, а також хочуть бути в курсі останніх наукових тенденцій у цілому світі. Усе це, безперечно, вимагає знання іноземних мов. Крім того, недостатнім виявляється оволодіння стандартним лексичним запасом, справжньому фахівцеві вкрай необхідно правильно користуватися термінологічним апаратом. Саме це становить значні труднощі, оскільки для цього потрібні спеціальні перекладні термінологічні словники. На жаль, забезпечення словниками такого типу українських спеціалістів з різних галузей виявляється вкрай низьким. Так, автори статті, зіткнувшись з потребою перекладу текстів залізничної галузі польською та англійською мовою,

з'ясували, що існують тільки такі словники: Глумачний англо-російсько-український словник транспортних термінів (2007 р.), Англо-російсько-український словник науково-технічної термінології (1999 р.), Англо-український словник залізничних термінів (2008 р.), Англо-русский словарь по железнодорожной автоматике, телемеханике и связи (1958). І навіть ці існуючі словники є малодоступними для пересічних користувачів. Тому переклад спеціальної залізничної термінології виявляється дуже складним. Доводиться уважно вивчати значення кожного терміну, шукати в спеціалізованих іншомовних джерелах тексти подібної тематики й знову через значення вираховувати, який саме відповідник є доречним для цього контексту. Звичайно, це вимагає багато часу й часто заглиблення в дуже специфічні професійні поняття. Наприклад, до терміну «семафор» існують польські відповідники «*semafor*» та «*tarcza*». Перший термін має більш широке значення, другий вживається тільки на позначення семафорів на тих коліях, де дозволяється тільки в'їзд поїздів, і «*tarcza*» інформує про те, що попереду кінець колії й далі їхати не можна.

Чимало клопоту спричиняють й «фальшиві друзі перекладача», яких завжди багато, але особливо в споріднених мовах, якими є польська та українська. Такі терміни як *pojazd*, *kolej*, *szyna*, *tabor* означають відповідно «транспортний засіб», «залізниця», «рейка», «рухомий склад». Тому дуже важливо за наявності найменших сумнівів перевірити за словниками чи довідниками, чи насправді подібне слово має аналогічне значення, чи таки існує певна відмінність. На щастя, значна кількість польських залізничних термінів насправді дуже подібна до українських або й повністю їм аналогічна: *lokomotywa*, *wagon*, *sygnalizacja*, *nasyp*, *peron*.

Окремою проблемою можна назвати й такі терміни, до яких не існує прямих відповідників, наприклад, *dróżniczówka* (невеличкий будиночок, що знаходиться біля дороги чи колії; використовується як білетна каса, для обходчиків, адміністрації чи навіть як житлове приміщення); *mada* (дуже

слизька поверхня рейок внаслідок налипання пилю, бруду, листя; збільшує гальмівний шлях і ускладнює початок руху).

Серед загальнонаукових і загально-технічних термінів велика кількість є полісемічними. Наприклад, в англійській мові слово *wagon*, запозичене й засвоєне українською мовою, означає *віз, фургон, вагонетку*, і лише у словосполученні *freight wagon* – *вантажний вагон*. Натомість слово *car* (автомобіль) у залізничній галузі вживається на позначення вагона, виступаючи синонімом до термінів *carriage, coach*. З погляду синонімії в англійській термінології цікавими є рівнозначні терміни "*point*" і "*switch*", що позначають стрілку. Перший з них використовується у Великобританії, другий – у США. Британська назва *point* підкреслює загострену форму (як і в українській мові – *стрілка*). Американський термін *switch* вказує на призначення пристрою – переклад рухомого складу з однієї колії на іншу. Отже, окремі терміни являють собою метафори, а в їх основі лежать певні асоціації, зумовленні відмінностями в різних національних картинах світу.

Література

1 Балонєва О.О. Особливості перекладу англійської науково-технічної літератури. – Житомир: Житомирський державний університет, 2004. – 25с.

2 Ватуля Л. П., Фоменко В. С. Російсько-український словник залізничних термінів / За ред. Ю.В. Соболева. Л. П. Ватуля, В. С. Фоменко. – К.: Транспорт України, 2000. – 484 с.

3 Звягина А. И. О некоторых особенностях железнодорожных терминов в научных текстах русского и английского языков. – Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Вып. № 2 / 2009. – С. 127 – 129.

4 Ледяева С.Д. История железнодорожной лексики в русском языке XIX века / С.Д. Ледяева. – Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1973. – 215 с.

5 Мосьпан О. П. Синонімія аналітичних номінацій у сучасній українській залізничній термінології // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Серія: Філологія. № 994. Вип. 64. – С. 86-90.